

Remiss av Promemorian Näringslivets klimatomställning, M2022/01829

Er beteckning: M2022/01829

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Örebro län ställer sig i huvudsak positiv till promemorians förslag men menar att flera av förslagen behöver utvecklas på ett mer proaktivt sätt.

Länsstyrelsen vill peka på att de lämnade förslagen behöver avvägas mot andra hållbarhetsmål än enbart klimatnytta. Vi menar att det inte betonas nog tydligt i promemorian. Vi lämnar i det följande några generella och några specifika synpunkter.

Generella synpunkter

Länsstyrelsen i Örebro län saknar den regionala nivån i förslagen, liksom förslagets koppling till Miljömålen.

Sammanfattningen i promemorian avslutas med att det behövs en politisk långsiktighet som fokuserar på klimatmålet 2045. Länsstyrelsen i Örebro län delar den uppfattningen, liksom att ökad takt behövs på kort sikt för att nå 2030-målsättningarna.

Näringslivet visar i många sammanhang att man driver omställningen, och vill göra det i samverkan med varandra och myndigheter. Ett exempel på ett väl fungerande samarbete är det som Länsstyrelsen i Örebro län har tillsammans med Fossilfritt Sverige samt länets företag och kommuner i *Örebro läns energi- och klimatråd*.

Avsnitt 2

Länsstyrelsen i Örebro har en generell kommentar till avsnittet:

För att klimatomställningen ska ske på ett hållbart vis behöver hänsyn tas till samhällsekonomiska såväl som sociala och ekologiska hållbarhetsaspekter, vilket återspeglas i flera mål i såväl Agenda 2030 som New Urban agenda, varav den senare mer specifikt inriktas på

hållbar utveckling av den bebyggda miljön. Vidare har Sverige ratificerat den europeiska landskapskonventionen som syftar till en långsiktigt hållbar utveckling baserad på dessa tre aspekter i balans. På den internationella och europeiska nivån finns ytterligare konventioner, bland annat rörande byggda kulturarv. I rapporten berörs flera aspekter som påverkar kulturarv och kulturmiljön, utan att förslagets konsekvenser kommenteras.

Avsnitt 3.1 Elektrifiering

Länsstyrelsen i Örebro län anser att det är bra förslag som lämnas i promemorian. För förslag 3 (nätverk för energileverantörer) är det viktigt att samarbete finns på regional nivå, med kännedom om lokala och regionala förhållanden. Här har Länsstyrelsen en viktig roll med sina olika uppdrag inom exempelvis energi- och planfrågor samt samhällsskydd och beredskap och genom sitt samverkande uppdrag.

Länsstyrelsen i Örebro län ser ett behov av att se över regelverken kring anläggande av stora solcellsparker. Det finns idag ingen lagstiftning som kan hantera tillståndsansökningar för solenergianläggningar. Det saknas möjlighet att hantera dessa enligt plan och bygglagen, varför kommunernas planmonopol sätts ur spel. Vidare kan sådana anläggningar få en påverkan på landskapsbild och möjligheten att fritt röra sig i landskapet för både människor och djur, varför en möjlighet att pröva dessa enligt Miljöbalken bör införas. Målkonflikter rörande odlingsbar mark och solcellsparker behöver lösas på ett för markägare långsiktigt hållbart sätt även ur ekonomiskt perspektiv.

3.1.3.3 (Institutionella hinder i tillståndsprocesserna)

Länsstyrelsen i Örebro län anser att man inte ska försöka ta bort tillståndsprocessen, men om man kan göra en del av arbetet i förväg, till exempel genom att ange riksintresseområden, blir startsträckan något kortare. Tillståndsprocessen är i sig inte ett hinder, utan i stort sett ändamålsenlig. Komplexiteten kräver avvägningar mellan flera expertområden. Vidare behövs en viss tid för att de demokratiska processerna ska tillgodoses. Det ökande antalet ansökningar i kombination med resursbrist hos handläggande myndigheter är dock ett växande problem. Beträffande underlag kan tidsutdräcker förekomma eftersom vissa underlag måste tas fram vid särskilda årstider. I detta avseende delar Länsstyrelsen i Örebro län utredningens uppfattning, men menar att detta är aspekter som inte går att lagstifta bort.

3.1.2.4 (Elektrifieringsstrategin) och 3.1.4 (Pågående och planerade initiativ)

Länsstyrelserna har som uppgift att verka för flera hållbarhetsaspekter, vilket kan leda till slutsatser att elproduktionen på föreslagen plats inte alltid är den mest hållbara användningen av markresurser. Här anser Länsstyrelsen i Örebro län att bättre planeringsunderlag i kombination med större hänsynstagande till landskapets värde vid ansökningar vara ett sätt att undvika långdragna överklagandeprocesser. Ekonomisk ersättning kan inte alltid anses vara en hållbar lösning på en markkonflikt. Visad respekt för andra hållbarhetsaspekter, t ex när produktionsanläggningar är olämpliga av andra hållbarhetsskäl, skulle också gynna acceptans i de fall elproduktion faktiskt är det bästa markanvändningsalternativet.

Länsstyrelsen i Örebro län vill se en snabb utveckling av lösningar på lokala flexibilitetsmarknader, som ett led i att lösa effektproblematiken.

Avsnitt 3.2 Markanvändning

Länsstyrelsen i Örebro län tycker att det är bra förslag, men vill också peka på vissa svårigheter med att ge ersättningar för ökad kolsänka, som behöver få svar innan omvända auktioner kan tas i bruk. Det är svårt att sätta ett värde på inlagringen av kol (olika åtgärder fungerar olika bra på olika marker, till exempel ger vissa åtgärder ökad kolinlagring nära markytan men minskad kolinlagring djupare ner.)

Länsstyrelsen i Örebro län delar uppfattningen att målsättningarna för cirkulär ekonomi behöver utredas, men menar att det behöver ske för många fler branscher än endast jordbrukssektorn. Det behöver dessutom ske över branschgränser och mellan sektorer.

Länsstyrelsen i Örebro län vill också påtala att olika konkurrerande markanvändningar blir en allt mer svårlöst fråga med tillkommande energislag, elektrifiering och klimatanpassningsåtgärder. Frågan om hur samlokalisering av olika verksamheter kan ske bör utvecklas så att den markyta som tas i anspråk utnyttjas så väl som möjligt.

Avsnitt 3.3 Konstruktioner och bostäder

Länsstyrelsen i Örebro anser att de ekonomiska incitamenten för energieffektivisering för fastighetsägare och småhusägare bör öka, liksom att det finns ett behov av tydligare ramverk, mandat, resurser och kompetens inom energieffektivisering och finansiering. Här finns exempel som tidigare statliga investeringsstödet för hyres- och studentbostäder (HYS) samt energieffektiviseringsstödet (ENE).

Länsstyrelsen i Örebro län vill framhålla att många energieffektiviseringsåtgärder kan genomföras utan negativ påverkan på kulturvärden och estetiska kvaliteter men det kräver kunskap hos såväl energi- och klimatrådgivare som hos näringen. Vid energieffektivisering av befintlig bebyggelse med kulturvärden behöver hänsyn tas till befintliga estetiska, kulturella och boendekvaliteter för att såväl nationella som internationella hållbarhetsmål ska uppnås.

För att styra marknaden mot mer hållbara byggnadsmaterial och minskade materialtransporter kan ursprungsmärkning vid sidan av LCA-deklarationer vara ett alternativ. En marknad för klimat och hållbarhetsanpassade byggprodukter samt återbruk bör kunna gynnas av detta.

Eftersom den största delen av byggnaders negativa klimatbelastning sker vid råvaruavtal/materialproduktion, nybyggnad, genomgripande ombyggnader och rivning samt transporter i anslutning till dessa stadier bör återbruk i avseende hela byggnader, snarare än enskilda byggnadsmaterial eller byggnadsdelar, eftersträvas. En utveckling mot ökat återbruk av hela byggnader kräver såväl kunskapsbaserad administrativa system, ekonomiska styrmedel och utvecklade metoder inom bygg- och fastighetssektorn.

Vi vill poängtera att man behöver tänka mer i systemlösningar, t. ex. hur man kan samlokalisera olika verksamheter för att ta tillvara restvärme på ett bra sätt. Det cirkulära tänkandet har också bäring på samhällsplanering och byggande. Lösningar för produktion av förnybar energi kan i många fall anpassas till befintliga bebyggelsemiljöer genom lösningar som inte fokuserar på enskilda byggnader, t ex genom systemlösningar för samproduktion av solenergi. Här kan såväl samhälle som näringsliv bidra genom att undanröja juridiska hinder och tillhandahålla tekniska lösningar.

I rapporten diskuteras i första hand uppvärmning och varmvatten som energikonsumerande faktorer under byggnadernas brukstid.

Länsstyrelsen i Örebro län vill framhålla att med stigande temperaturer och förändrade beteenden ökar kraven på kyl- och ventilationssystem, vilka bidrar till en ökad energianvändning i bebyggelsen.

Avsnitt 3.4 Industri

Länsstyrelsen i Örebro län ställer sig frågande till effekterna av lämnade förslag. Vi menar att det finns mer att göra med att utveckla

energikartläggningen, se över flexibilitet i elstyrning och elanvändning, restvärme med mera. Länsstyrelsen i Örebro län förordar att man stöttar industrin och forskningen i att själva utveckla den cirkulära ekonomin istället för att utreda hur EU:s politik på området cirkulär ekonomi kan bidra till näringslivets utveckling.

Avsnitt 3.5 förbränning av plast

Länsstyrelsen i Örebro län tycker att det är bra att öka incitamenten för återvinning av fossil plast, men saknar åtgärder för att minska plastanvändningen.

Avsnitt 3.6 Arbetsmaskiner

Länsstyrelsen i Örebro län ser positivt på förslagen, och bredden i förslag som tillsammans hjälper till att vända utvecklingen för arbetsmaskiner vars utsläpp för tillfället pekar uppåt.

(Emissionsdatabasen smhi.se, Örebro län)

Avsnitt 4.1 EU-politiken som grundförutsättning

Länsstyrelsen i Örebro län anser att de fyra första förslagen är bra, men att förslag nr 30 (byggprodukters innehåll) bör innefatta utveckling av system för att ta fram miljövarudeklaration för byggprodukter (epd) också för produkter som baseras på cirkulärt material. Länsstyrelsen i Örebro län anser att det är viktigt att fortsatt värna de svenska klimatmålen istället för att anpassa dem till EU:s. Vi menar att det förslaget motsägs av förslag 39 (Gör statliga åtaganden långsiktiga). Vi har också uppfattat att detta inte är ett förslag som ryms i Myndigheten för tillväxtanalys uppdrag att ta fram underlag för den kommande klimatpolitiska handlingsplanen.

Avsnitt 4.2 Finansiering

Länsstyrelsen i Örebro län ser positivt på förslag 39 och 40, men gör ingen bedömning av övriga förslag.

Avsnitt 4.3 Upphandling

Länsstyrelsen i Örebro län tillstyrker förslagen, men menar att det behövs upphandlingsstöd för fler grupper än endast cement.

Avsnitt 4.4 Kompetensförsörjning

Länsstyrelsen i Örebro län instämmer i förslagen.

Avsnitt 4.5 Utvidgade processer för lärande

Länsstyrelsen i Örebro län tycker att det är bra med förslag om lärande, men det är en utveckling som bör pågå samtidigt som vi tillämpar de kunskaper vi erövrat genom tidigare lärprocesser.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Anna Olofsson med klimatstrateg Åsa Ödman som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Stina Sjölin, enhetschef Jonas Jansson, antikvarie Mia Geijer och planhandläggare Aila Kollenhag medverkat.